

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN

TRƯỜNG ĐẠI HỌC CÔNG NGHỆ THÔNG TIN VÀ TRUYỀN THÔNG

NGUYỄN THỊ THANH HOA

ỨNG DỤNG MẠNG NEURAL TRONG PHÂN LOẠI THƯ RÁC

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC MÁY TÍNH

LỜI CAM ĐOAN

Tôi cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi.

Các số liệu, kết quả nêu trong luận văn là trung thực và chưa từng được ai công bố trong bất kỳ công trình nào khác.

Tác giả luận văn

Nguyễn Thị Thanh Hoa

LỜI CẢM ƠN

Lời đầu tiên em xin gửi lời cảm ơn chân thành đến Các quý thầy cô giáo, Trường Đại học Công nghệ thông tin và Truyền thông đã tận tình giảng dạy, truyền đạt những kiến thức, kinh nghiệm quý báu trong suốt thời gian em theo học tại trường.

Đặc biệt, em xin chân thành cảm ơn thầy giáo **TS. Phạm Thanh Giang** đã rất nhiệt tình và tâm huyết trong việc định hướng và giúp đỡ em hoàn thành luận văn này

Em cũng xin được bày tỏ tình cảm với gia đình, đồng nghiệp, bạn bè đã tạo điều kiện để cá nhân em có thể dành thời gian cho khóa học. Xin chân thành cảm ơn những người bạn lớp cao học CK12B, trong 2 năm qua đã luôn luôn động viên, khích lệ và hỗ trợ em trong quá trình học tập.

Trong quá trình thực hiện Luận văn mặc dù đã cố gắng hết mình, song chắc chắn luận văn của em vẫn còn nhiều thiếu sót. Em rất mong nhận được sự chỉ bảo vào đóng góp tận tình của các thầy cô để luận văn của em được hoàn thiện hơn.

Thái Nguyên, Ngày 15 tháng 4 năm 2015

Tác Giả

Nguyễn Thị Thanh Hoa

ii

MỤC LỤC

LỜI CAM ĐOAN	i
LỜI CẢM ƠN.....	ii
MỤC LỤC.....	iii
DANH MỤC CÁC BẢNG	iv
DANH MỤC CÁC HÌNH	v
LỜI MỞ ĐẦU	1
CHƯƠNG 1: TỔNG QUAN VỀ MẠNG NƠN NHÂN TẠO.....	3
1.1. Khái niệm mạng nơon.....	3
1.1.1 Giới thiệu	3
1.1.1.1. So sánh mạng nơon với máy tính truyền thống.....	5
1.1.1.2. Nơon sinh học.....	6
1.1.1.3. Chức năng, tổ chức và hoạt động của bộ não con người	7
1.1.1.4. Nơon.....	9
1.1.2. Mạng Nơon nhân tạo	10
1.1.2.1. Nơon nhân tạo.....	11
1.1.2.2. Mạng nơon nhân tạo	15
1.2. Đặc trưng của mạng nơon	17
1.2.1. Tính phi tuyến	17
1.2.2. Tính chất tương ứng đầu vào, đầu ra	17
1.2.3. Tính chất thích nghi	17
1.2.4. Tính chất đưa ra lời giải có bằng chứng	18

iii

1.2.5. Tính chất chấp nhận sai sót	18
1.2.6. Khả năng cài đặt VLSI (Very-Large-Scale-Intergrated)	18
1.2.7. Tính chất đồng dạng trong phân tích và thiết kế.....	19
1.3. Phân loại mạng nơron nhân tạo	19
1.3.1. Phân loại theo kiểu liên kết nơron.....	19
1.3.2. Một số loại mạng nơron điển hình	20
1.3.2.1. Mạng dẫn tiến (feedforward)	20
1.3.2.2. Mạng quy hồi (recurrent network).....	23
1.4. Xây dựng mạng nơron	24
1.5. Huấn luyện mạng nơron.....	25
1.5.1. Phương pháp học.....	25
1.5.1.1. Học có giám sát	26
1.5.1.2. Học không giám sát.....	26
1.5.1.3. Học tăng cường	27
1.5.2. Thuật toán học	27
1.6. Thu thập dữ liệu cho mạng nơron	28
1.7. Biểu diễn tri thức cho mạng nơron.....	30
1.8. Ứng dụng của mạng nơron.	33
Kết luận chương 1:	34
CHƯƠNG 2: BÀI TOÁN PHÂN LOẠI THƯ RÁC	35
2.1. Giới thiệu về thư rác	35
2.1.1. Khái niệm thư rác	35
2.1.2. Các đặc điểm của thư rác	35

2.1.3. Phân loại thư rác	37
2.1.4. Ảnh hưởng của thư rác	38
2.2. Các phương pháp phân loại thư rác	40
2.2.1. Phương pháp phân loại theo từ khóa	40
2.2.2. Phương pháp phân loại Bayesian	41
2.2.3. Phương pháp phân loại SpamAssassin	46
2.2.4. Phương pháp phân loại dùng danh sách trắng/đen	47
2.2.5. Phương pháp phân loại dựa vào vị trí của bộ lọc	48
2.2.6. Phương pháp phân loại dựa trên xác nhận danh tính của người gửi ...	50
2.2.7. Phương pháp phân loại thư rác mới dựa trên Mạng xã hội	53
Kết luận chương 2:	55
CHƯƠNG 3: ỨNG DỤNG MẠNG NEURAL NGĂN CHẶN SPAM MAIL	
3.1. Xây dựng kiến trúc hệ thống.....	56
3.1.1 Phần mềm lọc thư rác POPFile	56
3.1.3 Cơ sở dữ liệu POPFile.....	57
3.2 Mô hình phân loại thư rác qua Popfile	61
3.2.1 Cấu hình kết nối hệ thống mail qua Popfile.....	61
3.2.2 Cấu hình Outlook kết nối với Popfile	62
3.3 Huấn luyện cho Popfile	68
3.4 Kết quả và Đánh giá.....	68
KẾT LUẬN	70
TÀI LIỆU THAM KHẢO	72

DANH MỤC CÁC BẢNG

Bảng 1.1 Một số hàm kích hoạt trong mạng nơron	14
Bảng 3.1 Kết quả lọc Email trong POPFile sau khi training với 20 Email	66
Bảng 3.2 Kết quả lọc Email trong POPFile sau khi training với 40 Email	66
Bảng 3.3 Kết quả lọc Email trong POPFile sau khi training với 80 Email	66

BẢNG DANH MỤC CÁC HÌNH

TT	TÊN HÌNH	T RANG
1	Hình 1.1 Mạng nơron sinh học	6
2	Hình 1.2 Sơ đồ nơron sinh học	9
3	Hình 1.3 Mô hình một nơron nhân tạo	10
4	Hình 1.4 Sự tương đương giữa nơron sinh học và nơron nhân tạo [10]	11
5	Hình 1.5 Mô hình phi tuyến thứ hai của một mạng nơron	13
6	Hình 1.6 Sơ đồ đơn giản về một mạng nơron nhân tạo [4]	15
7	Hình 1.7 Mạng truyền thẳng	19
8	Hình 1.8 Mạng quy hồi	19
9	Hình 1.9 Mạng tiến với một mức nơron	20
10	Hình 1.10 Mạng tiến kết nối đầy đủ với một mức ẩn và một mức đầu ra	21
11	Hình 1.11 Mạng hồi quy không có nơron ẩn và không có vòng lặp tự phản hồi	22
12	Hình 1.12 Mạng hồi quy có các nơron ẩn	22
13	Hình 1.13 Sơ đồ đồ thị có hướng đơn giản	23

14	Hình 3.1 Cơ sở dữ liệu Popfile	51
15	Hình 3.2 Mô hình Popfile	52
16	Hình 3.3 Giao diện Popfile	53
17	Hình 3.4 Giao diện chính của phần mềm Microsoft Outlook	54
18	Hình 3.5 Truy cập chức năng vào tài khoản Email	55
19	Hình 3.6 Thiết lập tài khoản Email	61
20	Hình 3.7 Thêm tài khoản Email mới	62
21	Hình 3.8 Sửa tài khoản Email mới	62
22	Hình 3.9 Thay đổi tài khoản Email	63
23	Hình 3.10 Thiết lập thư điện tử	64
24	Hình 3.11 Huấn luyện Email trong POPFile	65